

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ: ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація: У контексті розвитку цифрових технологій та глобальних викликів, зокрема пандемії COVID-19, а також повномасштабної російсько-української війни, дистанційне навчання в Україні набуло статусу невід'ємної складової освітнього процесу. Це стало важливим інструментом для забезпечення безперервності та доступності вищої освіти в умовах кризових ситуацій, що підтверджує його значущість у сучасній освітній системі.

Ключові слова: дистанційне навчання, COVID-19, воєнний стан, он-лайн, оф-лайн.

Abstract: In the context of the development of digital technologies and global challenges, in particular the COVID-19 pandemic, as well as the full-scale Russian-Ukrainian war, distance learning has acquired the status of an integral component of the educational process in Ukraine. It has become an important tool for ensuring the continuity and accessibility of higher education in crisis situations, which confirms its significance in the modern education system.

Key words: distance learning, COVID-19, martial law, online, offline.

Актуальність теми. В умовах воєнного стану система освіти стикається з безпрецедентними викликами, пов'язаними з безпекою учасників освітнього процесу, міграцією населення, психологічним стресом тощо. Отже, дистанційне навчання виступає одним із найефективніших інструментів забезпечення безперервності освіти та адаптації до змін, дозволяючи здобувачам продовжувати навчання, перебуваючи в безпечному середовищі. Велика їх кількість через війну була змушена покинути свої домівки, тому впровадження занять он-лайн дає можливість продовжувати навчання незалежно від місця проживання. Викладачі, які виїхали за кордон або змінили місце проживання, можуть продовжувати працювати дистанційно, а цифрові технології дозволяють

здобувачам опановувати матеріал у зручному для них режимі навіть у разі проблем зі зв'язком. Окрім того, дистанційне навчання сприяє міжнародній інтеграції української освіти.

Мета роботи – довести, що військовий стан став каталізатором активного впровадження інтерактивних платформ, цифрових ресурсів, дистанційного і змішаного навчання, що в результаті сприятиме підвищенню якості освіти.

Дистанційна освіта стала загальновідомою формою навчання ще з часів появи Інтернету, проте лише в останні роки вона набула дійсно широкого розповсюдження. Саме ця система відіграла важливу роль в організації навчального процесу під час спалаху пандемії COVID-19. Цей унікальний досвід у поєднанні з подальшою цифровізацією освіти дозволив українським здобувачам навчатися навіть в умовах повномасштабного російського вторгнення.

Організація освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання є забезпеченням освітнього процесу під час надзвичайних ситуацій природного та техногенного походження, карантину (застосування протиепідемічних заходів), збройного конфлікту, введення воєнного стану, інших обставин, які об'єктивно унеможливають відвідування закладів освіти [3].

Дистанційне навчання надає здобувачам вищої освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, відкриваючи абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних професійних навичок, а викладачам, у свою чергу, дозволяє реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання [4].

Дистанційне викладання новогрецької мови на факультеті міжнародних відносин, політології та соціології (раніше в Інституті соціальних наук) ОНУ імені І. І. Мечникова було розпочато не одразу. У 90-ті роки ХХ ст. цей процес відбувався в класичний спосіб – у форматі оф-лайн. Починаючи з 1996 р. і протягом багатьох років своєю наполегливою працею, ефективною організацією освітнього процесу – із розумінням важливості цифрової грамотності – викладачі-мовники формували серед здобувачів-міжнародників, які обирали новогрецьку мову, зацікавленість у її глибокому вивченні та одночасно живили їхній інтерес до отримання лінгвокультурологічних знань про Республіку Греція і Республіку Кіпр – стратегічних і економічних партнерів України, до багатовікової культури еллінів, їхніх національних традицій, звичаїв та обрядів.

У лютому 2013 р. у новому корпусі ОНУ імені І. І. Мечникова на базі ІСН відбулося урочисте відкриття Центру досліджень новогрецької мови та культури (ЦДНМК). За підтримки Генерального Консульства Греції в Одесі, Міністерства освіти і релігії Грецької республіки, Грецького фонду культури в Одесі і

спонсорської допомоги Президента будівельної компанії «Гефест» за сумісництвом Почесного консула Греції в Україні пана Пантеліса Бумбураса Центр поетапно був забезпечений меблями, бібліотекою, мапами, а також оргтехнікою й інтерактивною дошкою та іншим необхідним для викладання приладдям. 1 січня 2018 р. Інститут соціальних наук ОНУ імені І. І. Мечникова було реформовано і перейменовано на Факультет міжнародних відносин, політології та соціології.

До запровадження в Україні навесні 2020 року карантинних заходів, викликаних пандемією коронавірусної хвороби, викладання новогрецької мови велося безпосередньо в аудиторії ЦДНМК. Процес відбувався в тісній співпраці з етнічними грецькими викладачами, яких із кінця 90-х років ХХ ст. регулярно відряджало до нашої країни Міністерство освіти і релігії Республіки Греція.

Пандемія COVID-19 поставила системи освіти в усьому світі перед унікальним набором проблем. Станом на кінець квітня 2020 р., закриття шкіл у 188 країнах торкнулося 90 % учнів у всьому світі [1]. Проте, з початком карантинних обмежень, синергія з носіями новогрецької мови, не перервалася. Спираючись на тогочасний рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, викладання новогрецької мови перейшло в формат он-лайн, оскільки грецькі й українські викладачі прийняли виклик часу і почали на практиці швидко опановувати та застосовувати нові методи і технології, адаптувавшись до дистанційного викладання. Розуміючи актуальність цифрової трансформації освіти, викладачі та викладачки Центру почали користуватися віртуальною платформою Google Classroom, використовуючи її для листування зі здобувачами, для взаємодії з колегами, для ефективно організації навчального процесу та керування кількома курсами одночасно, для призначення завдань, у тому числі персонально і диференційовано, а також з метою здійснення перевірки та оцінювання виконаних здобувачами завдань [2].

Тож, підкреслимо, що вибір порядку вивчення навчального матеріалу з урахуванням інтересів і можливостей, особистісний, творчий і телекомунікаційний характер навчання є основними ознаками навчання в умовах комп'ютеризації навчання [5]. Google Classroom забезпечує здобувачам вищої освіти можливість інтеграції в освітній колектив навіть у дистанційному форматі, сприяючи їхній взаємодії в цифровому середовищі. Платформа створює умови для гнучкого навчання, дозволяючи здобувачам опановувати матеріал у зручний для них час і відповідно до індивідуального темпу.

Окрім цього, викладачі і викладачки новогрецької мови, з метою покращення результатів дистанційної аудиторної роботи, також поступово тестували й інші способи викладання, зокрема, через групові відеодзвінки у Facebook Messenger, користувалися безкоштовною комунікаційною програмою

для відеодзвінків і текстових повідомлень Skype, сервісом відеотелефонного зв'язку Google Meet тощо. Однак, у кінці кінців, надали перевагу сервісу для організації відеоконференцій Zoom.

Завдяки тому, що задовго до початку пандемії, а саме протягом січня-березня 2019 року, викладачі ЦДНМК брали участь у програмі відкритого дистанційного курсу «Технології розробки дистанційного курсу» Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», де пройшли підвищення кваліфікації й отримали сертифікати, вони успішно розробили для здобувачів-магістрантів спеціальності «Міжнародні відносини» (наразі її перейменовано на спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії») дистанційний курс «Лінгвокраїнознавство Греції та Кіпру», який згодом було розміщено на платформі Moodle ОНУ імені І. І. Мечникова. Цей курс надав як здобувачам, так і викладачам – його адміністраторам – широкий набір інструментів для комп'ютеризованого дистанційного навчання.

Починаючи з періоду пандемії коронавірусної хвороби, в межах науково-методичної роботи і з метою розвитку власних цифрових компетентностей, викладачі Центру активно відвідували дистанційні тематичні і наукові семінари, вебінари, брали участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях і з'їздах, круглих столах, виступали для здобувачів співорганізаторами он-лайн гест-лекцій, проводили дистанційні наукові консультації, а також, спираючись на цифрові технології, вели координаційну, фасилітаційну і модеративно-кураторську роботу під час керівництва (літньою) виробничою практикою здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Викладачі ЦДНМК, розуміючи, що повинні володіти не тільки сучасними інформаційними та педагогічними технологіями, але й бути морально підготовленими до роботи в новому освітньо-пізнавальному середовищі, шукати нові можливості для активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу та підвищення власної творчої активності та кваліфікації [5], прослухали цикл методичних семінарів Лабораторії мовознавства кафедри Грецької філології Демокритського університету Фракії, а також взяли участь у Програмі всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації Інституту педагогічної освіти й освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Центру українсько-європейського наукового співробітництва. Спираючись на отримані сертифікати, вони навесні 2023 року оформили дострокове підвищення кваліфікації. У результаті, викладачі-мовники Центру почали використовувати в освітньому процесі не тільки свій власний досвід користування інформаційно-

комунікативними і цифровими технологіями, але й свої оновлені професійні компетентності.

На початку повномасштабного російського вторгнення в Україну, сумна 3-я річниця якого відзначалася 24 лютого 2025 року, процес дистанційного викладання не перервався, оскільки у викладачів-мовників ЦДНМК, громадян України, вже був великий досвід використання новітніх інструментів в освітньому процесі під час пандемії коронавірусу COVID-19, який дозволив не наражати на небезпеку здобувачів, дозволяючи їм, за наявності світла та доступу в Інтернет, долучатися до пар, вимушено перериваючи дистанційні зайняття з новогрецької мови лише на період повітряної тривоги чи обстрілів. З часом викладання в нашому університеті, за можливості, почало відбуватися або в змішаний спосіб, або оф-лайн – безпосередньо в укритті нового корпусу університету на Французькому бульварі 24/26. Проте питання дистанційного викладання новогрецької мови етнічними греками і грекинями не було вирішено позитивно, попри листування з Генеральним консульством Греції в Одесі і з Міністерством освіти і релігії Республіки Греція.

Однак, не дивлячись на труднощі та обмеження, викликані воєнним станом, викладачі-мовники Центру досліджень новогрецької мови та культури продовжують дистанційне навчання майбутніх фахівців і підвищення своєї кваліфікації та розширюють кордони міжнародній співпраці, що дозволяє нашим здобувачам і викладачам брати участь у програмах академічної мобільності та в міжнародних освітніх проєктах.

Висновки. Оптимізація навчального процесу шляхом впровадження дистанційного навчання є не лише нагальною потребою часу, а й перспективним напрямом розвитку освіти. Використання цифрових технологій дає змогу забезпечити стабільність навчання, безпеку учасників освітнього процесу та адаптацію до нових реалій, що вкрай важливо під час воєнного стану.

Дистанційне навчання в умовах діджиталізації освіти та розвитку інформаційного суспільства стало важливим чинником підвищення її якості. Викладач закладу вищої освіти вже не обмежується лише передачею знань і навчанням комунікативних, аналітичних та когнітивних навичок, а виконує функції модератора і фасилітатора, сприяючи формуванню індивідуального освітнього середовища здобувача вищої освіти, а також виступає в ролі консультанта з актуальних освітніх питань.

Отже, можна дійти висновку, що воєнний стан прискорив інтеграцію інтерактивних платформ, цифрових ресурсів, подальшу еволюцію дистанційного і змішаного навчання, що позитивно вплинуло на підвищення якості освіти, як у ЦДНМК, так і в системі освіти України загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. COVID-19: Шляхи повернення до навчання : *Керівництво по скороченню навчального плану*. Accelerated Education Working Group (Робоча група прискореної освіти, (AEWG)) (2020). 2020. 11 с. URL : https://inee.org/sites/default/files/resources/AEWG_Guidance%20on%20Condensing%20a%20Curriculum%20UKR.pdf (дата звернення: 21.02.2025 р.)
2. Google Classroom: інструкція, як самостійно створювати онлайн-курси. *Освіторія Медіа*. 2020. URL : <https://osvitoria.media/news/google-classroom-instruktsiya-yak-samostijno-stvoryuvaty-onlajn-kursy/> (дата звернення: 21.02.2025 р.)
3. Деякі питання організації дистанційного навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1115 від 08.09.2020 р. Поточна редакція – Редакція від 27.09.2024 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>
4. Корнієнко В. О. Оптимізація освітнього процесу шляхом впровадження дистанційного навчання під час воєнного стану / В. О. Корнієнко, І. В. Кипич. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. : тези доповідей (Київ, 7 жовт. 2022 р.)* / КНУТД. Київ, 2022. С. 51–52. URL : https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/20210/1/PIONBUG_2022_P051-052.pdf (дата звернення: 21.02.2025 р.)
5. Самойленко Н. І. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Інноваційна педагогіка : наук. журн.* / Причорноморський наук.-дослідн. інст. економіки та інновацій. Одеса : Гельветика, 2023. Вип. 66. С. 177–182. URL : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/66/66_2023.pdf (дата звернення: 21.02.2025 р.)